

BRISTER I KUNSKAP, STÖD OCH INSATSER

Redovisning av uppdraget stärkt arbete
mot prostitution och människohandel
samt hedersrelaterat våld och förtryck

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, juni 2022

Rapport 2022:21

Dnr: ALLM2021/103

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Mikael Thörn

mikael.thorn@jamstalldetsmyndigheten.se

Telefon 031-392 90 26

INNEHÅLL

INNEHÅLL	3
FÖRORD	5
SAMMANFATTNING	6
ENGLISH SUMMARY	9
1. BAKGRUND	12
1.1. Jämställdhetsmyndighetens uppdrag	12
1.1.1. Utgångspunkter för arbetet	13
1.1.2. Problembeskrivning.....	14
1.1.3. Begreppsanvändning.....	16
2. GENOMFÖRANDE	17
2.1. Samverkan och samråd.....	17
2.1.1. Kunskapsinhämtning.....	18
2.1.2. Uppdrag till forskare att kartlägga insatser.....	18
2.1.3. Kunskapsspridning.....	19
3. RESULTAT	20
3.1.1. Tidigare forskning inom området	20
3.2. Inhämtad kunskap om särskilda utmaningar	21
3.2.1. Kunskap från samråd och samverkan.....	22
3.2.2. Ett urval av resultat från forskarnas rapport.....	23
3.2.3. Enkätstudie med yrkesverksamma	24
3.2.4. Aktstudie av domar	25
3.2.5. Intervjuer med yrkesverksamma.....	26
3.2.6. Intervjuer med målgruppen	26
4. UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH SLUTSATSER	28
4.1. Identifierade utvecklingsområden.....	28
4.2. Jämställdhetsmyndighetens fortsatta arbete.....	29
4.3. Slutsatser.....	30

5. REKOMMENDATIONER.....	32
REFERENSLISTA	33
BILAGA.....	34

FÖRORD

Mäns våld mot kvinnor omfattar våld i nära relationer, våld mot barn, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål och är den yttersta konsekvensen av ett ojämnt samhälle, det orsakar allvarligt mänskligt lidande och tar stora samhällsresurser i anspråk.

Jämställdhetsmyndigheten ska på nationell nivå samordna arbetet mot prostitution och människohandel för alla ändamål. Myndigheten fick 2021 i uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel. I uppdraget ingår att kartlägga förekomsten av, samt sprida kunskap om behov av, särskilda insatser för både vuxna och barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas inom prostitution eller utsätts för människohandel.

Yrkesverksamma och civilsamhällets aktörer har uppmärksammat att det finns ett samband mellan prostitution och människohandel och hedersrelaterat våld och förtryck. Barn och vuxna som utnyttjas i prostitution och människohandel kan också vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Även vissa specifika uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap kan vara ett led i människohandel.

Rapporten visar bland annat att de verksamheter som möter den utsatta målgruppen har bristande kunskap och att organisatoriska stuprör leder till att rätt stöd och insatser uteblir. Utifrån detta lämnar myndigheten ett antal rekommendationer.

Lena Ag
Generaldirektör
juni 2022

SAMMANFATTNING

Jämställdhetsmyndigheten fick i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag att fortsatt fokusera på att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel. Myndigheten ska enligt uppdraget kartlägga förekomsten av, samt sprida kunskap om behov av särskilda insatser för både vuxna och barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas i prostitution eller utsätts för människohandel.

Jämställdhetsmyndigheten har genomfört arbetet med uppdraget genom samverkan och samråd, kunskapsinhämtning, uppdrag till forskare att kartlägga insatser samt planerad kunskapsspridning. Myndigheten har inte haft i uppdrag att kartlägga omfattningen av barn och vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas inom prostitution eller utsätts för människohandel.

Arbetet med uppdraget har bidragit till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck genom att synliggöra ett kunskapsområde där det finns stor risk för att barn, unga och vuxna inte får tillgång till rätt stöd och skydd idag.

Resultatet från uppdraget visar att målgruppen barn och vuxna som är utsatta för både hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas i prostitution eller utsätts för människohandel finns i Sverige och befinner sig i en oerhörd utsatthet.

Yrkesverksamma som bidragit i uppdraget uppger att de möter målgruppen i sina verksamheter. En majoritet av yrkesverksamma inom socialtjänst och rättsväsende som har deltagit i enkätstudien inom uppdraget har angivit att denna typ av ärenden är komplexa att hantera och förenade med en hög svårighetsgrad.

Vidare framkommer bland annat att det finns kunskapsluckor hos yrkesverksamma inom socialtjänsten och rättsväsendet om sambandet mellan prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck, och att områdena hanteras i egna stuprör. Det får till konsekvens att delar av utsattheten missas eller prioriteras ned när det gäller vilka insatser av stöd och hjälp som ges till individen. Det saknas riskbedömningsinstrument som inkluderar utsatthet för både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel.

Nästan alla av de yrkesverksamma inom både socialtjänsten och rättsväsendet uppger att de saknar resurser att hantera dessa ärenden, vilket visar på organisatoriska problem kopplat till möjligheter att hantera ärenden där individer utsätts för både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution eller människohandel. I rapporten framkommer även bristande samverkan, då de yrkesverksamma betraktar människohandel och hedersrelaterat våld och förtryck som två separata arbetsområden.

Jämställdhetsmyndigheten och Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland har tagit fram digital information som tydliggör sambandet mellan hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Utöver det kommer Jämställdhetsmyndigheten att förvalta och utveckla det som framkommit inom ramen för uppdraget i myndighetens ordinarie arbete inom nationella samordningen mot prostitution och människohandel och arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Mot bakgrund av de brister som har identifierats inom ramen för uppdraget ger Jämställdhetsmyndigheten ett antal rekommendationer.

- Socialstyrelsen bör inkludera kunskap om utsatthet för sexuell exploatering, prostitution och människohandel samt visa på sambandet med hedersrelaterat våld och förtryck i sina föreskrifter och allmänna råd på området våld i nära relationer (SOSFS 2014:4), samt i *Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*.
- Åklagarmyndighetens rättsliga vägledning avseende hedersrelaterad brottslighet bör vid revidering kompletteras med skrivningar om att det kan finnas ett underliggande människohandelsärende i mål rörande äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott.
- Polismyndighetens metodstöd för hedersrelaterad brottslighet bör vid revidering tydliggöra samband mellan hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel.
- Barnafrid bör revidera *En handbok om hedersrelaterat våld och förtryck för dig inom Barnhusen* och tydliggöra samband mellan hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel, samt vid sina utbildningstillfällen göra detsamma.
- Uppdrag bör ges till lämplig myndighet, exempelvis Socialstyrelsen, att utveckla riskbedömningsinstrument som avser området prostitution och människohandel. Befintliga riskbedömningsinstrument avseende hedersrelaterat våld och förtryck bör revideras för att inkludera utsatthet för människohandel.
- Det har i arbetet framkommit att det finns ett behov av att i högre grad pröva människohandelslagstiftningen i ärenden som rör barnäktenskap och tvångsäktenskap. Det är därför viktigt att polis som upprättar anmälan om barnäktenskap eller tvångsäktenskap i högre utsträckning än i dag också tar ställning till om det kan finnas misstanke om andra möjliga brott såsom människohandel. På så sätt säkerställs att den åklagare som handlägger ärendet har rätt kompetens och inkluderar frågan om möjlig exploatering i utredningen.

BRISTER I KUNSKAP, STÖD OCH INSATSER

- De myndigheter som kan aktualisera ärenden till Barnahus ser över sina rutiner så att dessa även inkluderar hänvisning av ärenden som gäller sexuell exploatering av barn och människohandel till de verksamheter som berör Barnahus.
- Kunskapen om prostitution och människohandel i relation till hedersrelaterat våld och förtyck och dess allvarliga konsekvenser för målgruppen behöver öka hos yrkesverksamma som möter målgruppen, exempelvis inom socialtjänsten, polisen och domstolsväsendet.

ENGLISH SUMMARY

In 2021 The Swedish Gender Equality Agency was assigned the task to continue focusing on strengthening the work against the exploitation of children, young people and adults in prostitution and human trafficking. The Swedish Gender Equality Agency is thereby to identify the existence of, and disseminate knowledge about, the need for special measures for adults and children who are victims of honour-related violence and oppression and who are also exploited in prostitution or human trafficking.

The Swedish Gender Equality Agency has completed the task through collaboration and consultation, knowledge gathering, commissioning researchers to map initiatives and has planned knowledge dissemination efforts. The Agency has not been tasked with measuring the prevalence of children and adults who are victims of honour-related violence and oppression and who are also exploited in prostitution or human trafficking.

The work on this task has contributed to combating honour-related violence and oppression by making visible an area of knowledge where there is a great risk that children, young people and adults currently do not have access to the right support and protection.

As this report indicates, children and adults who are exposed to honour-related violence and oppression and who are also exploited in prostitution or human trafficking exist in Sweden and do so in an extremely vulnerable situation. Relevant professionals who have been consulted report that they come into contact with such individuals in their professional practice. A majority of professionals within the social services and legal sector indicated in the survey conducted that this type of case is complex to handle and associated with a high level of difficulty.

Furthermore, the report points to the existence of knowledge gaps among professionals within the social services and legal sector about the connection between prostitution and human trafficking, on the one hand, and honour-related violence and oppression, on the other. Currently, these areas are handled separately.

Consequently, dimensions of vulnerability are missed or given lower priority when it comes to the support and assistance provided to the individual. There is a lack of risk assessment instruments which take into consideration both the issues of honour-related violence and oppression as well as those of prostitution and human trafficking.

A vast majority of the professionals within the social services and legal sector respond to having a lack of resources to handle these cases. This indicates the existence of organizational difficulties which affect the possibility of addressing issues involving individuals who are subjected to honour-related violence and oppression as well as prostitution and human trafficking. The report also indicates a lack of collaboration between different relevant professional sectors regarding these issues.

The Gender Equality Agency and the Swedish Expert Team on Honour-related Violence and Oppression at the County Administrative Board of Östergötland, have developed digital information available on our websites on the link between honour-related violence and oppression and prostitution and human trafficking. In addition, the Gender Equality Agency will manage the results of this task within the regular structure of the Agency, such as the National coordination against prostitution and human trafficking and the work against honour-related violence and oppression.

In light of the shortcomings identified through the work on the assignment The Gender Equality Agency proposes a number of recommendations.

- The National Board of Health and Welfare should include knowledge about vulnerability to sexual exploitation, prostitution, and human trafficking in national guidelines and regulation in the area of intimate partner violence (SOSFS 2014:4) and the handbook on social and health services work on intimate partner violence. These guidelines, regulation and the handbook should also include the connection knowledge between the forms of violence.
- A mandate should be given to the appropriate authority, such as the National Board of Health and Welfare, to develop a risk assessment instrument that target prostitution and human trafficking. Existing risk assessment instruments relating to honour-related violence and oppression should be revised to include exposure to human trafficking.
- The authorities that may refer cases to Barnahus¹ should review their procedures to include referral of cases of sexual exploitation of children and trafficking to those functions that concern Barnahus.

---

¹ A Scandinavian word for “children’s house” <https://www.barnahus.eu/en/about-barnahus/>

- When revised, the Swedish Prosecution Authority judicial guidance on honour-related crime should include a statement that there may be an underlying human trafficking case involving forced marriage and child marriage offences.
- When revised, the Swedish Police Authority's methodological support for honour-related crime should clarify the link between honour-related violence and oppression and prostitution and human trafficking.
- Barnafriid -the National Center of Knowledge Concerning Violence against Children should revise their manual on honour-related violence and oppression for Barnahus and clarify the link between honour-related violence and oppression and prostitution and human trafficking. This clarification should also be done in their training sessions.
- The work has shown that there is a need for greater scrutiny of human trafficking legislation in cases involving child and forced marriages. It is therefore important that the police, when reporting child marriage or forced marriage, also consider whether there may be suspicion of other possible offences such as human trafficking to a greater extent than at present. This will ensure that the prosecutor handling the case has the proper expertise and includes the issue of possible exploitation in the investigation.
- Knowledge about prostitution and human trafficking in relation to honour-related violence and oppression and its serious consequences for the target group needs to be increased among professionals who encounter the target group, for example in social services, the police and the judiciary.

1. BAKGRUND

Rapporten är en redovisning av arbetet som har skett inom ramen för Jämställdhetsmyndighetens uppdrag stärkt arbete mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck.

1.1. JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS UPPDRAG

I regleringsbrevet för 2021 fick myndigheten i uppdrag att fortsatt fokusera på att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel.² Jämställdhetsmyndigheten ska enligt uppdraget kartlägga förekomsten av, samt sprida kunskap om behov av särskilda insatser för både vuxna och barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas i prostitution eller utsätts för människohandel. Myndigheten ska inom uppdraget fokusera på att sprida kunskap om identifierade riskgruppers särskilda utsatthet, stödbehov och insatser, med inriktning på socialtjänst och hälso- och sjukvård. Inom ramen för uppdraget ska Jämställdhetsmyndigheten också synliggöra personer med funktionsnedsättning och deras särskilda sårbarhet när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck och människohandel.

I genomförandet av uppdraget ska Jämställdhetsmyndigheten på lämpligt sätt använda relevanta resultat från den omfattningskartläggning av prostitution och människohandel som myndigheten genomfört.³ Uppdraget med att stärka arbetet med att förebygga och motverka att barn och unga utnyttjas i prostitution och utsätts för människohandel för samtliga ändamål ska utgå ifrån FN:s konvention om barnets rättigheter. Utöver samverkan inom ramen för det Nationella Metodstödsteamet mot Prostitution och Människohandel ska Jämställdhetsmyndigheten samverka med bland annat Socialstyrelsen, Linköpings universitet (Barnafrid – Nationellt kunskapscentrum), Nationellt Centrum för Kvinnofrid, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. I den del som rör barn och unga ska myndigheten även samråda med Barnombudsmannen.

---

² A2020/02655, A2020/02621 (delvis)

³ (A2019/01571 och A2019/00873).

När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck ska samverkan ske med Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län. Jämställdhetsmyndigheten ska i redovisningen av uppdraget särskilt belysa hur arbetet har bidragit till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Detta uppdrag är en förstärkning och utveckling av myndighetens ordinarie arbetet mot prostitution och människohandel. Jämställdheten har därför integrerat uppdragets genomförande i arbetet som sker inom ramen för den nationella samordningen mot prostitution och människohandel på myndigheten.

1.1.1. Utgångspunkter för arbetet

Målsättningen för jämställdhetsarbetet i Sverige är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att uppnå den övergripande målsättningen finns sex jämställdhetspolitiska delmål som handlar om:

- En jämn fördelning av makt och inflytande
- Ekonomisk jämställdhet
- Jämställd utbildning
- Jämn fördelning av det obetalda hem – och omsorgsarbetet
- Jämställd hälsa
- Att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Sedan 2017 finns en tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Strategin innehåller fyra politiska målsättningar; ett utökad och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld, förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn, effektivare brottsbekämpning samt förbättrad kunskap och metodutveckling.⁴ Syftet med strategin är bland annat att den ska bidra till att uppnå delmål sex i jämställdhetspolitiken. Utgångspunkter för strategin är att våld ska förebyggas och att fokus genomgående ska vara på den eller de som utövar våld och dem som har bäst förutsättningar att stoppa våldet.

---

⁴ Skr. 2016/17:10

Strategins tillämpningsområden är alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot flickor och kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare omfattar strategin prostitution och människohandel för sexuella ändamål liksom kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi i syfte att reproducera föreställningar om kvinnor underordning. Därtill är det också viktigt att uppmärksamma att flickor och kvinnor kan vara utsatta för människohandel som syftar till annan exploatering än för sexuella ändamål samt att våld och hot om våld kan förekomma i samband med varje exploateringsform av människohandel.⁵

I genomförandet av regeringsuppdraget om stärkt arbete mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck har Jämställdhetsmyndigheten utgått från alla fyra målsättningarna i strategin.

1.1.2. Problembeskrivning

Individer kan vara utsatta för mer än en våldsform. Samhället ska möta individens behov av stöd och insatser. Därför är det av vikt att yrkesverksamma har kunskap om hur olika våldsformer kan se ut och vilka samband som kan finnas mellan dessa. I denna rapport undersöks behov av särskilda insatser för både vuxna och barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas inom prostitution eller utsätts för människohandel. Barn, unga och vuxna som utnyttjas i prostitution och utsätts för människohandel kan även vara utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck.

För flera grupper kan det finnas ett samband mellan prostitution och människohandel och hedersrelaterat våld och förtryck.

Nedan ges några exempel på hur utsattheten kan ta sig uttryck:

- Barn- och tvångsäktenskap är ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck, och kan samtidigt vara ett led i människohandel. Exempelvis om det förekommer pengatransaktioner i samband med äktenskapet och rekvisiten⁶ i övrigt är uppfyllda i människohandelsbrottet. För barn krävs inte att något otillbörligt medel, såsom våld, hot eller tvång, har använts för att människohandel ska anses föreligga.
- Det förekommer att barn- och unga vuxna som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samtidigt utsätts för sexuell exploatering eller utnyttjas i

---

⁵ Skr. 2016/17:10, 113–114.

⁶ Rekvisit innebär att för att man ska kunna använda sig av en lag krävs att något eller alla villkor i lagen är uppfyllda. Dessa villkor kallas rekvisit.

prostitution. Exempelvis under en placering i skyddat boende, familjehem eller HVB⁷ inom ramen för SoL⁸ eller LVU⁹ för att få skydd, då målgruppen ofta saknar egen förmåga att sätta gränser, vilket kan utnyttjas av andra.

- Ytterligare en grupp som kan vara utsatt är personer som kommer från andra europeiska länder och lever i en kulturell kontext där det förekommer hedersrelaterat våld och förtryck, stor social utsatthet och fattigdom. Dessa faktorer medför ökad risk för att även utsättas för människohandel. Målgruppen kan tvingas åka till Sverige för att exploateras inom tiggeri, parallellt med att de är utsatta för barnäktenskap eller tvångsäktenskap.

Barn är i egenskap av att vara barn mer sårbara än vuxna och har en ökad utsatthet för våld. Utsattheten för barnet kan vara på olika nivåer eftersom de befinner sig i miljöer där våld kan förekomma, exempelvis i hemmet och i skolmiljöer, vilket kan innebära en öka risk för att utsättas för våld eller bevittna våld. Barn kan ha sämre möjligheter till skydd från våld då vuxna som de är beroende av inte är tillgängliga.¹⁰ Barn befinner sig även i beroendeställning till vuxna, särskilt närstående. För barn som utnyttjas för exploatering där en anhörig är delaktig i brottet så innebär det en särskilt svår situation för barnet.

I hederskontext är det främst flickor och unga kvinnor som begränsas i sina grundläggande fri- och rättigheter. Barn och vuxna med intellektuella funktionsnedsättningar kan ha en särskild utsatthet i en hederskontext. De är ofta i stark beroendeställning till den eller de personer som utsätter dem, och kan vilseledas in i exempelvis äktenskap utan att förstå vad det innebär.¹¹ Gruppen finns även bland dem som utsätts för människohandel för olika ändamål.

Även homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter (hbtq¹²) ses som särskilt sårbara i en hederskontext, då de heteronormativa föreställningarna innebär att personernas sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck betraktas som ett hot mot familjens heder.¹³

---

⁷ Hem för vård eller boende

⁸ Socialtjänstlag (2001:453)

⁹ Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

¹⁰ Moser Hällen, L. (red.) (2021) Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer, s 142, LIBER AB

¹¹ Intellektuell funktionsnedsättning och heder - Hedersförtryck (hedersfortryck.se) hämtad 22-05-06

¹² Myndigheten kommer använda begreppet hbtq och inte hbtqi. Intersex är ett ofta använt samlingsnamn för olika kroppsliga tillstånd som påverkar könsutvecklingen. Utsattheten för hbtq-personer i en hederskontext handlar om normer som begränsar människors sexualitet och könsuttryck vilket inte omfattar personer med intersexvariationer. Det finns för lite forskning på området för att kunna inkludera i:et.

¹³ Regeringens proposition (2021/22:138) Ett särskilt brott för hedersförtryck, s 7.

Studier visar på att majoriteten av dem som utsätts för prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt annan sexuell exploatering är personer som identifierar sig som flickor och unga kvinnor.¹⁴

Yrkesverksamma som bekämpar människohandel vittnar om komplicerade ärenden rörande barn som varit gifta eller gravida, alternativt riskerat att eller befunnit sig i Sverige inom ramen för barnäktenskap. Kombinationen av dessa våldsuttryck kräver att yrkesverksamma har god kunskap om och rutiner för hur de ska hantera sådana ärenden.¹⁵

Idag saknas kunskap och information om vilka insatser och metoder för stöd som finns och kan användas för att möta utsatthet för både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och/eller människohandel.

1.1.3. Begreppsanvändning

När Jämställdhetsmyndigheten använder begreppet multipel exploatering menas att någon utsätts för människohandel i syfte att exploatera personen för flera ändamål. Om myndigheten avser att beskriva att hedersrelaterat våld och förtryck förekommer i kombination med prostitution eller människohandel skrivs detta uttryckligen.

Jämställdhetsmyndigheten anser att begreppet hedersrelaterat våld och förtryck inkluderar barn- och tvångsäktenskap, och att barn- och tvångsäktenskap inte alltid är människohandel men kan vara det om rekvisiten, det vill säga om förutsättningarna, i människohandelslagstiftningen är uppfyllda. Det har inom ramen för uppdraget hållits löpande samråd med anlitade forskare i vilka det framkommit att myndigheten och forskarna har olika syn på hur gränsdragningar dras kopplat till samband mellan utsattheter, och även på definitionen av ”multipel exploatering”. Av den anledningen vill myndigheten tydliggöra sin begreppsanvändning.

---

¹⁴ Child10, #intedinhora Ellencentret (2021) Ingen hörde ropen på hjälp -vilken hjälp finns för människor som utsätts i prostitution, människohandeln för sexuella ändamål och annan sexuell exploatering?

¹⁵ Årsrapport, dnr 2022/59-3, region Nord 2021

2. GENOMFÖRANDE

Jämställdhetsmyndigheten har valt att genomföra arbetet med uppdraget genom:

- Samverkan och samråd med relevanta aktörer
- Kunskapsinhämtning från relevanta källor¹⁶
- Uppdrag till forskare att kartlägga insatser
- Planerad kunskapsspridning.

Myndigheten har inte haft i uppdrag att kartlägga omfattningen av barn och vuxna som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och som utnyttjas inom prostitution eller utsätts för människohandel.

2.1. SAMVERKAN OCH SAMRÅD

Jämställdhetsmyndigheten har under uppdraget haft kontinuerliga samråd och nära samarbete med Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen Östergötland, (Nationella kompetensteamet). Samverkansmöten har också genomförts med aktörerna inom Nationellt Metodstödsteam mot Prostitution och Människohandel (NMT), Socialstyrelsen, Barnafriid – Nationellt kunskapscentrum, Nationellt Centrum för Kvinnofriid (NCK), Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällesfrågor (MUCF) samt Barnombudsmannen. Förutom dessa myndigheter har Jämställdhetsmyndigheten haft dialog med Tjejers rätt i Samhället (TRIS), Sveriges kommuner och Regioner (SKR), Västra Götalands kompetenscentrum om våld i nära relationer (VKV), Stiftelsen Allmänna barnhuset och Åklagarmyndigheten, Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet, nationell ämnesspecialist inom människohandel och nationell ämnesspecialist inom hedersrelaterat våld och förtryck, samt Nationella operativa avdelningen inom Polismyndigheten.

---

¹⁶ Se rubrik Tidigare forskning inom området Prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck

2.1.1. Kunskapsinhämtning

Jämställdhetsmyndigheten har inhämtat kunskap genom att ta del av tidigare forskning inom områdena prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck för att skapa sig en bild av huruvida sambandet mellan områdena är studerat sedan tidigare. Relevanta delar ur den omfattningskartläggning om prostitution och människohandel som tidigare genomförts av myndigheten¹⁷ har också ingått i kunskapsinhämtningen.

2.1.2. Uppdrag till forskare att kartlägga insatser

För att genomföra kartläggningen av insatser gav Jämställdhetsmyndigheten, i samverkan med Nationella kompetensteamet, ett uppdrag till forskarna Helén Olsson, Susanne Strand, Emma Källvik, vid Örebro Universitet och Karlstad Universitet. Kartläggningen omfattade även att identifiera stöd till målgruppen som är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck och samtidigt utnyttjas inom prostitution och människohandel. Jämställdhetsmyndigheten bedömde att en kartläggning utförd av forskare i förlängningen kommer att förstärka arbetet inom området, eftersom det inte har funnits någon liknande forskning på området, varken i Sverige eller internationellt.

Enligt uppdraget skulle kartläggningen visa vilka insatser som erbjuds till målgrupperna och vad som behöver utvecklas eller kompletteras för att samhällets insatser ska kunna möta de behov som målgrupperna har.

Forskarna fick i uppdrag att:

- Kartlägga det stöd som socialtjänsten ger parallellt med en rättsprocess i ärenden som avser barnäktenskap och tvångsäktenskap som en form av människohandel. Undersökningen omfattar även att studera i vilken mån människohandelslagstiftningen tillämpas inom rättsväsendet i ärenden som rör barnäktenskap och tvångsäktenskap.
- Kartlägga om personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel fått insatser från samhället. Fokus är att undersöka vilka insatser som beviljats målgruppen som befinner sig eller har befunnit sig på SiS¹⁸ institutioner, LSS¹⁹-boenden samt andra skyddade boenden, genom inhämtande av kunskap från personal samt eventuell dokumentation och rutiner från de olika verksamheterna.

---

¹⁷ Regeringsuppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel samt kartlägga omfattning av prostitution och människohandel (A2019/01571/JÄM, A2019/00873/JÄM)

¹⁸ Statens institutionsstyrelse

¹⁹ Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

- Om möjligt, inhämta erfarenheter och undersöka behov av stöd direkt från respondenter från de utsatta målgrupperna.

Inför enkätutskick genomfördes samråd med Sveriges Kommuner och Regioner enligt Förordning (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner.

2.1.3. Kunskapsspridning

Jämställdhetsmyndigheten och Nationella kompetensteamet har använt resultatet av kartläggningen för att i enlighet med uppdraget sprida kunskap om identifierade riskgruppers särskilda utsatthet, stödbehov och insatser, med inriktning på socialtjänst och hälso- och sjukvård samt andra berörda yrkesverksamma. För att sprida kunskapen har Jämställdhetsmyndigheten och Nationella kompetensteamet tagit fram digital information om sambandet mellan prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck. Med anledning av uppdragets relativt korta tidsperiod kommer spridningen framför allt att ske inom ramen för myndigheternas ordinarie strukturer²⁰.

---

²⁰ Med detta menas exempelvis arbetet inom ramen för den nationella samordningen mot prostitution och människohandel samt arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck på Jämställdhetsmyndigheten och inom ramen för Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtrycks arbete för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

3. RESULTAT

Nedan presenterar Jämställdhetsmyndigheten resultat av uppdragets olika delar som handlar om; tidigare forskning inom området prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck, inhämtad kunskap om särskilda utmaningar inom fältet samt samråd och samverkan med myndigheter och andra aktörer.

3.1.1. Tidigare forskning inom området

Förutom att ge forskare i uppdrag att genomföra en kartläggning på området har Jämställdhetsmyndigheten undersökt vilken tidigare forskning som finns inom området. Det finns flertalet forskningsstudier om hedersrelaterat våld och förtryck och sexuell exploatering, prostitution och människohandel som behandlar hur våldet tar sig uttryck och vilka konsekvenser det får för våldsutsatta personer.²¹ Det saknas dock analyser av hur dessa olika former av våld kan samspela och vilka konsekvenser det får för våldsutsatta personer samt vilka insatser som behöver sättas in. Det är avgörande att yrkesverksamma har kunskap om att det kan finnas ett samband mellan att vara utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck och för sexuell exploatering, prostitution och människohandel. Fördjupad kunskap om dessa komplexa samband är en förutsättning för att de utsatta personerna ska få tillgång till behovsanpassade skydd och stödinsatser.

En möjlighet att utveckla fördjupad kunskap är att använda insamlad information via exempelvis nationella enkäter på området. Det finns dock utmaningar med att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Det finns bland annat metodologiska och etiska perspektiv på att genomföra befolkningsenkäter då utsatta personer i målgruppen sällan nås av dessa undersökningar.²² De undersökningar som ändå genomförts visar också att grupperna är för små för att svaren ska kunna brytas ned i utsatthet för olika former av våld.²³

---

²¹ Linn Moser Hällen (red.) Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer, 2021 LIBER AB

²² Socialstyrelsen, Ett liv utan våld och förtryck. Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, 2019-3-17, sid. 20

²³ Jämställdhetsmyndigheten 2020:1 Arbete pågår

3.2. INHÄMTAD KUNSKAP OM SÄRSKILDA UTMANINGAR

För att Jämställdhetsmyndigheten i enlighet med uppdraget ska kunna stärka arbetet mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck har myndigheten löpande inhämtat information och kunskap om målgruppernas situation. Det har bland annat skett via forskarnas rapport, samråd och samverkan med myndigheter och verksamheter. I dessa dialoger har det synliggjorts hur målgruppens utsatthet och behov kan mötas av samhället samt vilka eventuella hinder som finns för att målgruppen kan få stöd.

En del i arbetet med att inhämta kunskap har varit att ta tillvara delar ur den omfattningskartläggningen om prostitution och människohandel som har genomförts.²⁴ Det handlar exempelvis om behov bland barn och unga med utsatthet för samspelande våldsformer. Målgrupper som lyfts i omfattningskartläggningen, som samhället har svårt att tillgodose med insatser, är exempelvis personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, unga homosexuella, bisexuella, transpersoner, personer med queera uttryck och identiteter samt intersexpersoner.²⁵ Omfattningskartläggningen visar också att vissa verksamheter beskriver hur personer med intellektuella funktionsnedsättningar eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, som autism eller ADHD, är överrepresenterade bland deras målgrupper.²⁶

När det gäller behov av stöd, som framkommer i omfattningskartläggningen, lyfts bland annat att brister i kunskap, omhändertagande och rutiner är särskilt viktiga att åtgärda. Det är också tydligt att socialtjänsten inte uppfattar att Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) inkluderar sakområdet prostitution och människohandel. Det finns behov att förtydliga SOSFS 2014:4 i detta avseende.

---

²⁴ (A2019/01571 och A2019/00873)

²⁵ Jämställdhetsmyndigheten Rapport (2021:23) Prostitution och människohandel slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och människohandel, s42.

²⁶ Ibid, s17.

Liknande relevanta behov beskrevs i de dialogmöten som Jämställdhetsmyndigheten genomförde för att följa upp myndigheters och andra aktörers arbete, enligt handlingsplanen mot prostitution och människohandel. Socialtjänsten och hälso- och sjukvården lyfte fram behov av att specificera sexuell exploatering, prostitution och människohandel i relevanta styrdokument som föreskrifter och allmänna råd, strukturerade risk/skyddsbedömningar och screeninginstrument inom deras områden. Det lyftes även att barnrättsperspektivet och hbtqi-personers rättigheter behöver stärkas genomgående. Ytterligare behov som synliggjordes i dialogmötena var att stärka det transnationella barnskyddet specifikt, socialtjänsten behöver bli bättre på att inhämta utlåtande för barnets bästa samt att säkerställa att det finns ett tryggt mottagande ordnat för barnet innan återresa till hemlandet.²⁷

Myndigheter inom rättsväsendet påtalade att det kan finnas människohandel bakom hedersrelaterad brottlighet som äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa. De betonade att det är viktigt att vara uppmärksam på det och inte enbart fokusera på barnäktenskap eller tvångsäktenskap.

3.2.1. Kunskap från samråd och samverkan

Jämställdhetsmyndigheten har bjudit in till samråd och samverkat med olika aktörer inom ramen för uppdraget. Vid flera av dessa möten har det framkommit att aktörerna ser brister hos yrkesverksamma som möter målgruppen. Det har exempelvis handlat om brist på fördjupad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck, att det finns föreställningar om att kyskhetsnormer skulle verka skyddande och att flickor och kvinnor i en hederskontext inte skulle kunna utsättas för sexuell exploatering eller prostitution. Andra brister som lyftes var en oförmåga att möta de behov av både skyddat boende och insatser enligt LSS som flickor och kvinnor med en intellektuell funktionsnedsättning som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering har. Det som framkommit på samrådsmötena har dels bidragit till Jämställdhetsmyndigheten analys av området samt myndighetens slutsatser och rekommendationer, dels fungerat som input och underlag till samverkansmöten med de forskare som fått i uppdrag att genomföra kartläggning av insatser.

---

²⁷ Jämställdhetsmyndigheten Dialogmöten om regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel-sammanfattning februari 2021.

Under hösten 2021 genomfördes ett samråd med aktörerna inom Nationella metodstödsteam (NMT)²⁸ för att ta reda på om de har kännedom om förekomst, stödbehov och insatser kring hedersrelaterat våld och förtryck i samband med prostitution och människohandel. Ett fåtal verksamheter inom NMT har fördjupad kunskap och har uppmärksammat våldsutsatthet gällande hedersrelaterat våld och förtryck och människohandel för olika ändamål. Det handlar exempelvis om unga flickor som tas ur skolan och skickas till Sverige för att försörja familjen genom tiggeri. Det förekommer också människohandel för äktenskapliga ändamål där flickor blir sålda av sina föräldrar. Det framkom att det finns problematik med bristande stöd och skydd från socialtjänsten för barn som inte är bofasta i landet.

En aktör i NMT ansåg dock att hedersrelaterat våld och förtryck kopplat till tiggeri inte uppmärksammas i tillräcklig stor utsträckning. Bristerna finns enligt denna aktör främst inom socialtjänst, men även Polismyndigheten. När det kommer till arbetskraftsexploatering, har det uppmärksamats att det inte utreds inom vilken kontext medföljande barn befinner sig, exempelvis om de är tillsammans med familjen eller har tvingats genom barnäktenskap. Vidare tas upp att det finns svårigheter med att uppmärksamma och utreda förekomst av hedersrelaterat våld och förtryck både i rättsprocesser och hos socialtjänsten. Det finns exempel på att socialtjänsten inte utreder de faktiska förhållandena i barnets hemland. Aktören ser behov av att det görs noggrannare utredningar innan återvändande sker eftersom hemsituationen kan innefatta hedersrelaterat våld och förtryck. Det kan även förekomma ekonomiska skulder, vilket kan medföra att det finns risk att den unga utsätts för fortsatt våld och förtryck vid hemkomst.

Ytterligare synpunkter från samrådsmöten är att myndigheter och verksamheter på nationell, regional och lokal nivå bör beakta att kunskapen generellt är låg inom socialtjänsten när det kommer till kombinationen av prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare bör beaktas att flickor med intellektuell funktionsnedsättning som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuell exploatering har behov av både skydd och insatser genom LSS.

3.2.2. Ett urval av resultat från forskarnas rapport

Resultaten som lyfts fram nedan är ett urval av forskarnas kartläggning av insatser. För fullständig beskrivning av forskarnas resultat samt genomförande och metod för respektive delmoment, se bilaga.

---

²⁸ I NMT ingår Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Migrationsverket, Skatteverket, Arbetsmiljöverket, Tullverket, länsstyrelserna samt verksamheter inom socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Lägesbilden baseras på genomförandet av följande delmoment:

- Enkätstudie med yrkesverksamma inom socialtjänst, polis och åklagare, SiS-institutioner, LSS-boenden och skyddade boenden
- Aktstudie av domar
- Intervjustudie yrkesverksamma
- Intervjuer med målgruppen

3.2.3. Enkätstudie med yrkesverksamma

De yrkesverksamma som deltagit i studien uppger att de möter personer som är utsatta för flera typer av våldsuttryck. När de gäller de yrkesverksammas erfarenhet av kombinationen hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution uppger ungefär var tredje (37 procent) och för kombinationen hedersrelaterat våld och förtryck och människohandel uppgav var fjärde (26 procent), att de arbetat med ett sådant ärende.

När det gäller utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck i relation till intellektuell eller fysisk funktionsnedsättning uppgav nästan två av tre (63 procent) att de arbetade med denna kombination.

En majoritet av yrkesverksamma inom både socialtjänst och rättsväsende svarade att de anser att det är svårt (62 procent) till medelsvårt (36 procent) att hantera ärenden som rör prostitution och människohandel i kombination med hedersrelaterat våld och förtryck. Endast ett fåtal uppgav att ärendena var lätta att hantera (två procent).

Yrkesverksamma inom rättsväsendet ansåg i hög utsträckning (92 procent) att ärenden med kombination av hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution eller människohandel är svårutredda.

Cirka hälften av personal inom socialtjänsten (47 procent) svarade att de ansåg att ärenden med kombination av hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution eller människohandel är svårutredda. Samtidigt uppgav hälften att deras kunskapsnivå är tillräcklig (50 procent) och en fjärdedel (25 procent) att den är hög, medan en fjärdedel anser att den är låg (25 procent).

Yrkesverksamma inom socialtjänsten anser att det är svårt att hitta en lämplig insats för individen och att det finns svårigheter med att använda riskbedömningsinstrument.

Kartläggningen visar också att spridningen av insatser som ges till personer utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med människohandel och prostitution är stor. Resultatet visar att de som arbetar inom socialtjänsten, rättsväsendet och särskilda boendeformer delar erfarenheter av att arbeta med utsatta som har samma typ av insatser och åtgärder beviljade. De skillnader som framkommer är enligt forskarna naturliga utifrån syftet med verksamheterna, till exempel att yrkesverksamma inom rättsväsendet arbetar med utsatta som mindre utsträckning får samtalsstöd än yrkesverksamma inom socialtjänsten och särskilda boendeformer.

Fyra av tio yrkesverksamma anser att samverkan mellan myndigheter är svårt. En överväldigande majoritet (95 procent) av de yrkesverksamma anser att det föreligger behov av samverkan i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med prostitution eller människohandel. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med prostitution eller människohandel är det endast en av tio som har erfarenhet av att samverka genom Barnahus.

Sju av tio yrkesverksamma uppger att något riskbedömningsinstrument används i verksamheten. Det finns skillnader i vilken typ av bedömningsinstrument som används i dessa verksamheter. Enbart hälften anger att de använder PATRIARK, vilket är det enda av riskbedömningsinstrumenten som är utformat specifikt för de som utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck. Ingen skillnad finns mellan de olika grupperna av yrkesverksamma i detta avseende.

Nio av tio (87 procent) yrkesverksamma inom både socialtjänsten och rättsväsendet anger att de saknar resurser att hantera dessa ärenden. Ungefär hälften anser att de saknar utbildning, tillgång till skydds- och stödinsatser, upprättade rutiner och riktlinjer samt en tydligare lagstiftning med direktiv och föreskrifter. Var tredje behöver mer handledning samt stöd från sina chefer.

3.2.4. Aktstudie av domar

Totalt granskades 54 domar från tingsrätt och hovrätt. Inte i något av dessa fall har forskarna funnit några uttryckta exempel på att det förekommer utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med människohandel.

Det som framkommer av granskningen är att det i vissa ärenden rörande människohandel finns nätverk, eller ett kollektiv, bakom att individer utnyttjats och förflyttats till Sverige för tiggeri.

När det gäller tvångsäktenskap framkommer det i materialet från tingsrätterna och hovrätterna att ett antal utsatta antingen har hotats, riskerat eller förmåtts att lämna Sverige i syfte att ingå äktenskap. Det förekommer även ekonomiska transaktioner i dessa ärenden, samt ekonomisk reglering vid skilsmässa.

I domarna gällande människohandel framkommer att personer med intellektuell funktionsnedsättning är särskilt sårbara. Samma sårbarhet vid funktionsnedsättning återfanns inte i de undersökta domarna avseende äktenskapstvång.

3.2.5. Intervjuer med yrkesverksamma

I intervjuer med yrkesverksamma inom olika verksamheter återfinns en röd tråd; det är svårt för dem att se sambandet mellan barn- och tvångsäktenskap och människohandel.

Det framkommer att de yrkesverksamma i sin samverkan hanterar prostitution och människohandel och hedersrelaterat våld och förtryck som två separata arbetsområden, vilket medför att de inte är vana att hantera ärenden när våldsförhållandena samspelar och förekommer samtidigt.

Av intervjuerna framgår att området är komplext att hantera. De utbildningsinsatser som genomförs behöver synliggöra och öka kunskapen om hedersrelaterat våld och förtryck i relation till prostitution och/eller människohandel för att yrkesverksamma ska kunna identifiera fler utsatta.

I intervjuer uppges vidare att socialsekreterare ibland undviker att polisanmäla ärenden som gäller hedersrelaterat våld och förtryck, vilket motiveras med en rädsla att göra saken värre.

Yrkesverksamma efterlyser ökad tillgång till adekvata och kvalificerade skyddsinsatser, som till exempel familjehem och skyddat boende.

Yrkesverksamma uppger även att de i dagsläget använder olika typer av riskbedömningsinstrument och att det saknas ett instrument som inkluderar både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Vidare uppger yrkesverksamma att det råder brist på kunskap och en sammanhållen helhetssyn kring målgruppen när det gäller ansvarsfördelning, hantering och de behov som målgruppen kan ha utifrån sin våldsutsatthet.

3.2.6. Intervjuer med målgruppen

Det har varit svårt att rekrytera intervjudeltagare som utsatts för prostitution och/eller människohandel i kombination med hedersrelaterat våld och förtryck. Offentliga verksamheter och civilsamhällesorganisationer som möter människor utsatta för prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck har uppgett att målgruppen ofta saknar förtroende för samhällsrepresentanter. Att bygga förtroenden tar tid, vilket i detta projekt inte varit möjligt på grund av snäva tidsramar samt restriktionerna i samband med pandemi.

Inom ramen för forskarnas lägesbild intervjuades två personer som varit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, men där de själva uppgav att de inte hade erfarenhet av människohandel eller prostitution. Det finns inte tillräckligt med information för att dra slutsatser om det i deras ärende funnits risk för människohandel i samband med förberedelse för exempelvis tvångsäktenskap eller barnäktenskap.

Det ursprungliga målet att undersöka barns och vuxnas erfarenheter av stöd- och hjälpinsatser från samhällets myndigheter när det gällde utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med prostitution eller människohandel, har inte uppnåtts.

Några delar av det som framkommit i intervjuerna med två individer lyfts i denna rapport för att visa på utvecklingsområden kopplat till stöd till individer som får insatser via socialtjänsten med anledning av våldsutsatthet.

Båda deltagarna ger uttryck för en distanserad socialtjänst där det inte varit möjligt att etablera någon närmare relation med sin socialsekreterare. Det framkommer att de under årens lopp haft erfarenheter av ständiga socialsekreterarbyten. Den ena berättar om sex socialsekreterarbyten på fem år, den andra om tre socialsekreterarbyten på tre år. Detta har resulterat i att det inte varit möjligt för intervjupersonerna att upprätta någon närmare relation med socialsekreteraren, i stället har det varit det ett skyddat boende som har gett ett stödjande omhändertagande.

Intervjudeltagarna anser att resan mot självständighet är en mödosam resa i flera steg och att den inte kan snabbas på. De uppger att bearbetningsprocesser behöver få ta tid. Stödet som socialtjänsten beviljat dem i form av skyddat boende har varit en viktig resurs för att kunna bygga upp ett självständigt liv.

4. UTVECKLINGSOMRÅDEN OCH SLUTSATSER

Uppdraget stärkt arbete mot prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck har fungerat som en ögonöppnare för många parter. Samtidigt framkommer bland annat i samråd och i forskarnas kartläggning av insatser att en del yrkesverksamma har kännedom om målgruppen. Flertalet utvecklingsområden har identifierats och behöver åtgärdas från samhällets sida, så att individer som befinner sig i särskilt utsatta livssituationer kan få tillgång till adekvat stöd.

4.1. IDENTIFIERADE UTVECKLINGSOMRÅDEN

Kunskapsluckor vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med sexuell exploatering, prostitution och människohandel har identifierats under arbetet i uppdraget. Jämställdhetsmyndigheten anser att det arbetet som har skett inom ramen för uppdraget har bidragit till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck genom att synliggöra ett kunskapsområde, där det finns stor risk för att barn, unga och vuxna inte får tillgång till rätt stöd och skydd idag. Dock har det inom ramen för uppdraget inte gått att identifiera lärande exempel för vidare spridning. Det saknas även forskning om sambandet mellan prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Barn och vuxna som är utsatta för både hedersrelaterat våld och förtryck eller som utnyttjas i prostitution eller utsätts för människohandel finns i Sverige och befinner sig i en oerhörd utsatthet. Yrkesverksamma som bidragit med kunskap och erfarenheter i uppdraget uppger att de möter målgruppen i sina verksamheter och upplever att ärendena är komplexa och svåra att hantera.

På en övergripande nivå behövs kunskap om det jämställdhetspolitiska delmålet att motverka och förebygga mäns våld mot kvinnor enligt den nationella strategin. Olika kompetenser behöver finnas hos olika funktioner. Varje myndighet och berörd verksamhet behöver identifiera vilken kunskap som finns och om kompetensen finns på rätt plats inom organisationen. Att kompetens för jämställdhetsarbetet, inklusive mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, finns hos strategiska funktioner i organisationen är en förutsättning för att bedriva ett framgångsrikt och stärkt arbete mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel samt hedersrelaterat våld och förtryck. För att det ska bli verklighet behöver ledning och chefer på olika nivåer ta ett tydligt ansvar för att arbetet prioriteras och förankras. Chefer behöver skapa förutsättningar för medarbete genom att ge tillräckliga resurser samt säkerställa att nyckelfunktioner har rätt kompetens och mandat för att hantera dessa ärenden.²⁹

Jämställdhetsmyndigheten anser att det finns stora vinster både för samhället och utsatta individer om sambandet mellan hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel synliggörs i större utsträckning. Ett exempel är att lagstiftningen mot människohandel har en strängare straffskala än äktenskapstvång och barnäktenskapsbrottet vilket möjliggör användandet av fler juridiska tvångsmedel. Detta kan öka möjligheten att ingripa mot brott. Ett annat exempel är att det stöd och de insatser som ges till barn och vuxna som är utsatta för flera samspelande våldsformer kan utvecklas, anpassas och bli mer omfattande än det är idag om förståelsen för individens utsatthet ökar. Det behövs även resurser för att främja utvecklingen av både kortsiktiga och långsiktiga insatser till målgruppen då det saknas adekvata insatser.

4.2. JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS FORTSATTA ARBETE

Jämställdhetsmyndigheten har för avsikt att integrera arbetet i myndighetens ordinarie struktur, inom ramen för den nationella samordningen mot prostitution och människohandel och arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Nedan ges ett antal exempel på myndighetens fortsatta arbete med att synliggöra sambandet mellan prostitution och människohandel och hedersrelaterat våld och förtryck:

- Vid en revidering av *Manual vid misstanke om människohandel*
- Vid en revidering av webbutbildning *Sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel*
- I utbildningsinsatser avseende hedersrelaterat våld och förtryck

---

²⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2021) Vägledning - Stöd för att planera, organisera och följa upp arbetet med jämställdhetsintegrering

- Utveckla samverkan mellan regionskoordinatorerna mot prostitution och människohandel och Barnahus genom att bjuda in till dialog och samverkan
- I arbetet med att erbjuda utbildningsinsatser och kunskapsstöd till lärosäten.³⁰ Perspektivet bör inkluderas i de utbildningar som har examensmålet att visa kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation, såsom socialtjänst och hälso- och sjukvården enligt högskoleförordningen (1993:100).

Jämställdhetsmyndigheten och Nationella kompetensteamet har i slutskedet av uppdraget tagit fram digital information om sambandet mellan hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Materialet ska spridas inom ordinarie strukturer för båda myndigheterna³¹. Myndighetens bedömning är att samhällsaktörer har behov av generell information om sambandet mellan hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. När det finns nationella riktlinjer till hälso- och sjukvården och socialtjänsten, så som vägledning, föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen, som inkluderar sambandet mellan hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel bör riktad information tas fram.

Jämställdhetsmyndigheten och andra relevanta aktörer bör stimulera fortsatt forskning inom området hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Denna bör inkludera perspektiv rörande kön, ålder, funktionsnedsättning samt tar sikte på målgruppens egna erfarenheter och behov av stöd både på kort och lång sikt.

4.3. SLUTSATSER

Nedan följer några slutsatser utifrån uppdragets olika delar:

- Det finns kunskapsluckor, främst om samspelet mellan de olika utsattheterna. Vidare hanteras områdena i egna stuprör. Det får till konsekvens att delar av utsattheten missas eller prioriteras ned när det gäller vilka insatser av stöd och hjälp som ges till individen.
- En majoritet av yrkesverksamma inom socialtjänst och rättsväsende har angivit att denna typ av ärenden är komplexa att hantera och förenade med en hög svårighetsgrad.

---

³⁰ (A2020/02655 A2020/02621 (delvis)) Utbildningsinsatser till universitet och högskolor om mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

³¹ Se fotnot nr. 19

- Personer med funktionsnedsättningar, särskilt intellektuell funktionsnedsättning, återfinns både i utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Kartläggningen kan inte påvisa målgruppens eventuella särskilda utsatthet vid kombination av hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel.
- Nio av tio yrkesverksamma inom både socialtjänsten och rättsväsendet uppger att de saknar resurser att hantera dessa ärenden. Det visar på organisatoriska problem kopplat till möjligheter att hantera ärenden där individer utsatts för både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution eller människohandel.
- Nästan alla (95 procent) av de yrkesverksamma uppger att de är i behov av samverkan i ärenden som innefattar hedersrelaterat våld och förtryck i kombination med prostitution och människohandel. Samtidigt framkommer bristande samverkan, då de yrkesverksamma betraktar människohandel och hedersrelaterat våld och förtryck som två separata arbetsområden. Vidare framgår i forskarnas rapport att det är en låg andel av de yrkesverksamma som uppger att de ärenden som gällt barn som utnyttjats i prostitution eller människohandel som har varit aktuella för insatser genom Barnahus.
- Det saknas idag riskbedömningsinstrument som inkluderar utsatthet för både hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel. Det kan vara förödande att använda en metod som inte är framtagen för den specifika målgruppen, eftersom risken för felbedömning ökar.
- Det finns insatser som beviljas till målgruppen, men insatserna är sällan anpassade efter individens behov. Yrkesverksamma inom socialtjänsten anser att det är svårt att hitta en lämplig insats eller åtgärd.

5. REKOMMENDATIONER

- Socialstyrelsen bör inkludera kunskap om utsatthet för sexuell exploatering, prostitution och människohandel samt visa på sambandet med hedersrelaterat våld och förtryck i sina föreskrifter och allmänna råd på området våld i nära relationer (SOSFS 2014:4, samt i *Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*.
- Åklagarmyndighetens rättsliga vägledning avseende hedersrelaterad brottslighet bör vid revidering kompletteras med skrivningar om att det kan finnas ett underliggande människohandelsärende i mål rörande äktenskapstvång och barnäktenskapsbrott.
- Polismyndighetens metodstöd för hedersrelaterad brottslighet bör vid revidering tydliggöra samband mellan hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel.
- Barnafrid bör revidera *En handbok om hedersrelaterat våld och förtryck för dig inom Barnahuset* och tydliggöra samband mellan hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel, samt vid sina utbildningstillfällen göra detsamma.
- Uppdrag bör ges till lämplig myndighet, exempelvis Socialstyrelsen, att utveckla riskbedömningsinstrument som avser området prostitution och människohandel. Befintliga riskbedömningsinstrument avseende hedersrelaterat våld och förtryck bör revideras för att inkludera utsatthet för människohandel.
- Det har i arbetet framkommit att det finns ett behov av att i högre grad pröva människohandelslagstiftningen i ärenden som rör barnäktenskap och tvångsäktenskap. Det är därför viktigt att polis som upprättar anmälan om barnäktenskap eller tvångsäktenskap i högre utsträckning än i dag också tar ställning till om det kan finnas misstanke om andra möjliga brott som människohandel. På så sätt säkerställs att den åklagare som handlägger ärendet har rätt kompetens och inkluderar frågan om möjlig exploatering i utredningen.
- De myndigheter som kan aktualisera ärenden till Barnahuset ser över sina rutiner så att dessa även inkluderar hänvisning av ärenden som gäller sexuell exploatering av barn och människohandel till de verksamheter som berör Barnahuset.
- Kunskapen om prostitution och människohandel i relation till hedersrelaterat våld och förtryck och dess allvarliga konsekvenser för målgruppen behöver öka hos yrkesverksamma som möter målgruppen, exempelvis inom socialtjänsten, polisen och domstolsväsendet.

REFERENSLISTA

Child10, #intedinhora Ellencentret (2021) *Ingen hörde ropen på hjälp -vilken hjälp finns för människor som utsätts i prostitution, människohandeln för sexuella ändamål och annan sexuell exploatering?*

Jämställdhetsmyndigheten (2020) *Vägledning - Stöd för att planera, organisera och följa upp arbetet med jämställdhetsintegrering*

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/gtiffhgsg/vagledning-v5-med-bilaga.pdf>

Jämställdhetsmyndigheten (2021) prostitution och människohandel-
Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel

Jämställdhetsmyndigheten (2021) Dialogmöten om regeringens handlingsplan mot prostitution och människohandel-sammanfattning februari 2021.

Linn Moser Hällen (red.) 2021 *Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer*, LIBER AB.

Makt, mål och myndighet - feministisk politik för en jämställd framtid Skr. 2016/17:10.

Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Jämställdhetsmyndigheten A2020/02655, A2020/02621 (delvis))

Regeringens proposition (2021/22:138) Ett särskilt brott för hedersförtryck

Regeringsuppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel samt kartlägga omfattning av prostitution och människohandel (A2019/01571/JÄM, A2019/00873/JÄM).

Socialstyrelsen, Ett liv utan våld och förtryck. Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, 2019-3-17

Webbplatsen Hedersförtryck.nu <https://www.hedersfortryck.se/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/intellektuell-funktionsnedsattning-och-heder/> (hämtat 22-05-06).

BILAGA

Olsson, H., Strand, S., & Källvik, E. (2022). *Hedersrelaterat våld och förtyck i kombination med prostitution och människohandel - Ett vidgat perspektiv*. Örebro Universitet i samarbete med Karlstads universitet.

Box 73, 424 22 Angered
Besöksadress: Angereds torg 9
Tel: 031-392 90 00
www.jamstalldhetsmyndigheten.se

